

–Ara, vaig continuar, imagina't la nostra natura, pel que es refereix a la ciència, i a la ignorància, mitjançant la següent escena. Imagina uns homes en una habitació subterrània en forma de caverna amb una gran obertura del costat de la llum. Es troben en ella des de la seva infància, subjectes per cadenes que els immobilitzen les cames i el coll, de tal manera que no poden ni canviar de lloc ni tornar el cap, i no veuen més que el que està davant ells. La llum els ve d'un foc encès a una certa distància darrere d'ells sobre una eminència del terreny. Entre aquest foc i els presoners, hi ha un camí elevat, al llarg del qual has d'imaginar un petit mur semblant a les barreres que els il·lusionistes aixequen entre ells i els espectadors i per sobre de les quals mostren els seus prodigis.

–Ja ho veig, va dir.

–Pensa ara que al llarg d'aquest mur uns homes porten objectes de totes classes, figures d'homes i d'animals de fusta o de pedra, i de mil formes diferents, de manera que apareixen per sobre del mur. I naturalment entre els homes que passen, uns parlen i altres no diuen res.

–És aquesta una estranya escena i uns estranys presoners, va dir.

–S'assemblen a nosaltres, vaig respondre. I primer que res, creus que en aquesta situació veuran una altra cosa de si mateixos i dels que estan al seu costat que unes ombres projectades per la llum del foc sobre el fons de la caverna que està enfront d'ells.

–No, ja que es veuen forçats a mantenir tota la seva vida el cap immòbil.

–I no ocorre el mateix amb els objectes que passen per darrere ells?

–Sense dubte.

–I si aquests homes poguessin conversar entre si, no creus que creurien anomenar a les coses en si anomenant les ombres que veuen passar?

–Necessàriament.

–I si hi hagués un ressò que tornés els sons des del fons de la presó, cada cop que parlés un dels que passen, no creurien que senten parlar a l'ombra mateixa que passa davant els seus ulls?

–Sí, per Zeus, va exclamar.

–En resum, aquests presoners no atribuiran realitat més que a aquestes ombres?

–És inevitable.

–Suposem ara que se'ls alliberi de les seves cadenes i se'ls curi del seu error; mira el que resultaria naturalment de la nova situació en què anem a col·locar-los. Alliberem a un d'aquests presoners. L'obliguem a aixecar-se, a girar el cap, a caminar i a mirar cap al costat de la llum: no podrà fer res d'això sense patir, i l'enlluernament li impedirà distingir els objectes les ombres dels quals abans veia. Et pregunto què podrà respondre si algú li diu que fins llavors només havia contemplat ombres vanes, però que ara, més prop de la realitat i tornat cap a objectes més reals, veu amb més perfecció; i si a l'últim, mostrant-li cada objecte a mesura que passa, se li obligués a força de preguntes a dir què és, no creus que es trobarà en un compromís, i que li semblarà més vertader el que veia abans que el que ara li mostren?

–Sense dubte, va dir.

–I si se li obliga a mirar la mateixa llum, no se li danyarien els ulls? No apartarà la seva mirada d'ella per dirigir-la a aquestes ombres que mira sense esforç? No creurà que aquestes ombres són realment més visibles que els objectes que li ensenyen?

–Segurament.

–I si ara l'arrenquem de la seva caverna a viva força i el portem pel camí aspre i escarpat fins a la claredat del sol, aquesta violència no provocarà les seves queixes i la seva còlera? I quan estigui ja a ple sol, enlluernat per la seva resplendor, podrà veure algun dels objectes que anomenem vertaders?

–No podrà, almenys els primers instants.

–Els seus ulls hauran d'acostumar-se a poc a poc a aquesta regió superior. El que més fàcilment veurà al principi seran les ombres, després les imatges dels homes i dels altres objectes reflectides en les aigües, i finalment els objectes mateixos. D'aquí dirigirà les seves mirades al cel, i suportarà més fàcilment la vista del cel durant la nit, quan contempli la lluna i les estrelles, que durant el dia el sol i la seva resplendor.

–Així ho crec.

–I crec que al fi podrà no sols veure el sol reflectit en les aigües o en qualsevol altra part, sinó contemplar-ho a ell mateix en el seu vertader seient.

–Indubtablement.

–Després d'això, posant-se a pensar, arribarà a la conclusió que el sol produeix les estacions i els anys, ho governa tot en el món visible i és d'alguna manera la causa del que ells veien a la caverna.

–És evident que arribarà a aquesta conclusió seguint aquests passos.

–I en recordar-se llavors de la seva primera habitació i dels seus coneixements allí i dels seus companys de captivitat, no se sentirà feliç pel seu canvi i no compadirà els altres?

–Certament.

–I si en la seva vida anterior hi hagués hagut honors, lloances, recompenses públiques establertes entre ells per a aquell que observés millor les ombres al seu pas, que recordés millor en quin ordre acostumen a precedir-se, a seguir-se o a aparèixer juntes i que per això fos el més hàbil a pronosticar la seva aparició, creus que l'home de què parlem sentiria nostàlgia d'aquestes distincions, i envejaria als més assenyalats pels seus honors o autoritat entre els seus companys de captivitat? No creus més aviat que serà com l'heroi d'Homer i preferirà mil vegades no ser més «que un mosso de cultiu al servei d'un pobre camperol» i patir tots els mals possibles abans que tornar a la seva primera il·lusió i viure com vivia?

–No dubto que estaria disposat a patir-ho tot abans que viure com anteriorment.

–Imagina ara que aquest home torni a la caverna i se sent en el seu antic lloc. No se li quedarien els ulls com cegats per aquest pas sobtat a la foscor?

–Sí, no hi ha dubte.

–I si, mentre la seva vista encara està confusa, abans que els seus ulls s'hagin instal·lat novament a la foscor, hagués de donar la seva opinió sobre aquestes ombres i discutir sobre elles amb els seus companys que no han abandonat la captivitat, no els faria riure? No diran que per haver pujat a l'exterior ha perdut la vista, i no val la pena intentar l'ascensió? I si algú intentés deslligar-los i portar-los allí, no el matarien, si poguessin agafar-lo i matar-lo?

–És molt probable.

–Aquesta és precisament, el meu volgut Glaucó, la imatge de la nostra condició. La caverna subterrània és el món visible. El foc que la il·lumina, és la llum del sol. Aquest presoner que puja a la regió superior i contempla les seves meravelles, és l'ànima que s'eleva al món intel·ligible. Això és el que jo penso, ja que vols conèixer-ho; només Déu sap si és veritat. En tot cas, jo crec que en els últims límits del món intel·ligible està la idea del bé, que percebem amb dificultat, però que no podem contemplar sense concloure que ella és la causa de tot allò bell i bo que existeix.

PLATÓ: *República* VII; 514a-517c i 518b-d

